

Wie draagt de schuld?

Victim-blaming frames in de berichtgeving over femicide in Nederlandse kranten

Nikita de Jong
Studentnummer 1809983

Samenvatting

In dit onderzoek wordt onderzocht in hoeverre victim-blaming frames voorkomen in berichtgeving over femicide in Het Algemeen Dagblad, De Telegraaf en de Volkskrant. Aanleiding is de maatschappelijke urgentie rondom femicide en de manier waarop journalistieke berichtgeving verantwoordelijkheid en schuld kan sturen. Op basis van framingtheorie is een kwantitatieve inhoudsanalyse uitgevoerd van 51 episodische nieuwsartikelen uit de periode 2021 tot en met 2025. De resultaten laten zien dat victim-blaming frames in alle drie de kranten voorkomen, maar vooral in indirecte vormen: femicide wordt regelmatig geframed als wederzijds conflict of de dader wordt neergezet als slachtoffer van omstandigheden. Directe victim-blaming komt minder vaak voor, al wordt de focus op (vermeende) ontrouw relatief vaak ingezet. Daarnaast blijken er verschillen tussen de kranten in de mate en vorm van victim-blaming. Het onderzoek benadrukt het belang voor journalisten om zich bewust te zijn van framingkeuzes, omdat subtiele formuleringen kunnen bijdragen aan normalisering en depolitisering van femicide.

Sleutelwoorden: femicide; victim-blaming; framing; journalistieke berichtgeving; inhoudsanalyse; Nederlandse kranten

Praktijkgericht onderzoek

Assessoren

Begeleider

19-01-2025

Inhoudsopgave

Inleiding.....	4
Onderzoeksvragen	5
Wat is framing in de Journalistiek?	6
Hoe wordt framing toegepast in journalistieke berichtgeving over femicide?	8
Hoe beïnvloeden victim-blaming frames in berichtgeving over femicide de beeldvorming over vrouwelijke slachtoffers?	10
Methode	11
Resultaten	13
Conclusie	17
Discussie.....	18
Bronnen.....	19

Inleiding

In de nacht van 19 op 20 augustus 2025 wordt de 17-jarige Lisa vermoord. De femicide-zaak domineerde dagenlang het nieuws, niet alleen vanwege het zeldzame scenario van een onbekende dader, maar ook omdat de omstandigheden een bredere maatschappelijke angst raakten. Lisa was 's nachts alleen onderweg, er was sprake van achtervolging en er werd een 112 melding gedaan (NPO Radio 1, 2025).

De definitie van femicide volgens Amnesty International is 'het opzettelijk doden van vrouwen of meisjes'. In de afgelopen vijf jaar werden jaarlijks gemiddeld 43 vrouwen slachtoffer van moord of doodslag; gemiddeld één vrouw per acht dagen (Centraal Bureau voor de Statistiek, 2025).

Tegelijkertijd kwamen er ook publieke vragen; 'waarom fietste een meisje van 17 's nachts in haar eentje naar huis?' en 'waarom was ze zo laat nog onderweg?'. In de dagen na Lisa's dood besteedden media zoals RTL nieuws en NOS aandacht aan dit soort vragen, omdat ze passen binnen een patroon dat bekendstaat als victim-blaming (RTL Nieuws, 2025; NOS, 2025). Victim-blaming betekent dat het slachtoffer (deels) verantwoordelijk wordt gehouden voor wat er is gebeurd (Slachtofferhulp Nederland, z.d). In modellen die geweld tegen vrouwen beschrijven als een escalatieproces, zoals de piramide van geweld, wordt victim-blaming geplaatst als onderdeel van een bredere cultuur waarin grensoverschrijdend gedrag en geweld kunnen worden genormaliseerd. De piramide laat zien dat 'kleine' vormen van taal en framing onderaan de piramide kunnen bijdragen aan een voedingsbodem voor ernstiger geweld hoger in de piramide, met aan de top femicide (Rutgers, 2025).

Hoewel deze artikelen van RTL Nieuws en de NOS vooral over de publieke opinie gaan, roept het wel de vraag op: speelt de journalistiek hierin ook een rol? Journalistieke keuzes in woordgebruik beïnvloeden immers hoe gebeurtenissen worden geïnterpreteerd en waar het publiek verantwoordelijkheid legt (Entman, 1993).

In Villa Media bekritiseerde hoogleraar intergenerationele overdracht van geweld in gezinnen Majone Steketee al eerder hoe er door journalisten wordt geschreven over femicide-zaken (Oremus, 2025). Zij heeft het hier niet specifiek over victim-blaming, maar haar kritiek sluit aan bij een bredere vraag naar journalistieke framing: welke accenten leggen media, en wat betekent dat voor hoe het publiek daderschap, verantwoordelijkheid en structurele oorzaken van geweld begrijpt?

Internationaal is er al wat onderzoek gedaan naar framing in berichtgeving over femicide. Echter is er in Nederland relatief weinig onderzoek naar gedaan. Dit onderzoek zal daar verandering in brengen. Op basis van bestaande (internationale) literatuur over framing in berichtgeving over femicide en huiselijk geweld, is onderzocht in hoeverre victim-blamingframes voorkomen in berichtgeving over femicide in het Algemeen Dagblad (AD), de Telegraaf en de Volkskrant. Deze drie kranten zijn gekozen omdat het de drie grootste kranten van Nederland zijn.

Door te onderzoeken hoe vaak victim-blaming frames voorkomen in berichtgeving over femicide, laat dit onderzoek zien welke rol journalistieke keuzes kunnen spelen in hoe femicide maatschappelijk wordt begrepen en besproken.

Onderzoeksvragen

De hoofdvraag van dit onderzoek luidt:

In hoeverre is er sprake van victim-blamingframes in de berichtgeving over femicide in het Algemeen Dagblad, De Telegraaf en de Volkskrant?

Deze hoofdvraag wordt beantwoord aan de hand van de volgende deelvragen:

1. *Wat is framing in de journalistiek?*

Deze vraag biedt inzicht in hoe framing werkt, en hoe bestaande framingtechnieken worden toegepast in de media. Hierbij wordt gebruik gemaakt van literatuur uit onder andere Entman (1993) en Semetko & Valkenburg (2000). Hoewel deze onderzoeken relatief oud zijn, blijven hun concepten actueel en worden ze regelmatig geciteerd in hedendaags framingonderzoek.

2. *Hoe wordt framing toegepast in journalistieke berichtgeving over femicide?*

Deze vraag onderzoekt op basis van bestaande literatuur hoe framing concreet wordt toegepast in journalistieke berichtgeving over femicide.

3. *Hoe beïnvloeden victim-blaming frames in berichtgeving over femicide de beeldvorming over vrouwelijke slachtoffers?*

Deze vraag richt zich op hoe specifiek victim-blaming frames de beeldvorming van het publiek over vrouwelijke slachtoffers kunnen beïnvloeden. Ook deze vraag wordt beantwoord op basis van literatuuronderzoek.

4. *Hoe vaak maken het Algemeen Dagblad, De Telegraaf en de Volkskrant gebruik van victim-blaming frames in berichtgeving over femicide?*

Deze vraag onderzoekt hoe vaak het Algemeen Dagblad, De Telegraaf en De Volkskrant gebruik maken van victim-blaming frames, en op welke manier zij dat doen. De analyse wordt gedaan op basis van een eigen kwantitatief framingonderzoek.

Wat is framing in de Journalistiek?

In de journalistiek bestaat geen eenduidige, vaste definitie van framing. Onderzoekers gebruiken verschillende benaderingen afhankelijk van hun focus en doel (D'Angelo, 2019). Een veelgebruikte definitie is die van Entman (1993). Volgens hem betekent framing 'dat media bepaalde aspecten van een waargenomen werkelijkheid selecteren en extra benadrukken, zodat bepaalde probleemdefinities, oorzaken, morele oordelen of oplossingen voor het publiek opvallen'. Met andere woorden: framing beïnvloedt hoe het publiek gebeurtenissen en nieuwsitems interpreteert.

Frames in het communicatieproces

Frames zijn op verschillende momenten in het communicatieproces aanwezig: bij de communicator (journalist), in de tekst, bij de ontvanger en in de cultuur (Entman, 1993). Door deze verschillende locaties te onderscheiden, wordt duidelijk hoe framing tot stand komt en effect heeft op het publiek (D'Angelo & Shaw, 2018).

Journalistframes zijn de denkpatronen en overtuigingen die journalisten hebben over een onderwerp, persoon of gebeurtenis. Deze frames bevinden zich in het hoofd van de journalist en helpen bepalen wat belangrijk is om te melden en hoe een nieuwsverhaal wordt gepresenteerd (Entman, 1993; D'Angelo & Shaw, 2018). Bruggeman (2014) beschrijft journalist frames als "cognitive patterns of individual journalists", oftewel georganiseerde denkpatronen die de interpretatie en presentatie van nieuws sturen. Hoewel journalisten streven naar objectiviteit, laat framingtheorie zien dat volledige neutraliteit onhaalbaar is. Elke nieuwselectie gaat namelijk gepaard met interpretatie (Reese, 2010). Journalist frames zijn interessant voor het productieproces, maar worden in dit onderzoek niet direct gemeten.

Tekst frames verwijzen naar de frames die zichtbaar zijn in de nieuwsinhoud zelf. Ze komen naar voren in de woorden en zinnen van een bericht en laten zien hoe journalisten een gebeurtenis, maatschappelijk vraagstuk of persoon contextualiseren en interpreteren. Op die manier benadrukken tekst frames bepaalde aspecten van een onderwerp, suggereren oorzaken of oplossingen, en sturen de interpretatie van het publiek (Entman, 1993). Omdat in dit onderzoek een inhoudsanalyse wordt uitgevoerd, staan tekstframes centraal.

Receiver frames of ook wel audience frames zijn de frames die in het hoofd van het publiek zitten en bestaan uit mentale ideeën en kennisstructuren (schemata) die bepalen hoe mensen informatie begrijpen, verwerken en interpreteren (Scheufele, 1999). Omdat deze frames in het denken van de ontvanger aanwezig zijn, worden ze ook wel "frames in thought" genoemd, in tegenstelling tot frames die in communicatie zichtbaar zijn, zoals nieuwsberichten of standpunten (Druckman, 2001). Dit onderzoek bestudeert geen effecten op publiek, maar beschrijft potentiële mechanismen op basis van literatuur. De interactie tussen tekst frames en receiver frames wordt vaak aangeduid als frame-setting. Dit concept benadrukt dat de manier waarop een onderwerp in het nieuws wordt gepresenteerd, de interpretatie en prioritering van informatie bij het publiek kan sturen (Scheufele, 1999).

Cultural frames zijn de algemeen geaccepteerde manieren van kijken en denken binnen een bepaalde sociale groep (Entman, 1993). Het gaat om gedeelde normen, waarden en interpretatiekaders die zowel journalisten als publiek gebruiken om gebeurtenissen betekenis te geven (Reese, 2010). In berichtgeving over femicide kunnen zulke culturele betekenis-kaders

geweld presenteren als een privé- of relatiekwesitie, wat een structureler karakter van femicide kan verhullen (Tuchman, 1978; Gillespie et al., 2013).

Framing wordt vaak verward met agenda-setting, maar deze concepten verschillen wezenlijk van elkaar. Agenda-setting richt zich op de vraag welke onderwerpen media belangrijk maken, terwijl framing betrekking heeft op de manier waarop die onderwerpen worden gepresenteerd en geïnterpreteerd (Scheufele, 1999; McCombs, 2005).

Het proces waarbij journalisten frames construeren wordt vaak aangeduid als frame-building. Hierbij spelen factoren zoals de journalistieke routine, redactiekaders, bronnen en externe politieke of culturele invloeden een rol (Tankard, 2001). Frame-building laat zien hoe de frames die uiteindelijk in teksten verschijnen, worden gevormd door zowel interne als externe factoren.

Entman (1993) beschrijft vier functies van frames: het definiëren van problemen, het aanwijzen van oorzaken, het geven van morele oordelen en het suggereren van oplossingen. Deze functies maken framing tot een geschikt analytisch instrument om te onderzoeken hoe journalistieke berichtgeving betekenis geeft aan geweld en de toeschrijving van verantwoordelijkheid vormgeeft.

Er wordt een duidelijk verschil gemaakt tussen generieke frames en onderwerpspecifieke frames. Generieke frames zijn toepasbaar op verschillende onderwerpen en contexten en weerspiegelen vaak de algemene journalistieke praktijk. Ze worden bijvoorbeeld gebruikt om politieke of maatschappelijke thema's op een herkenbare manier te structureren, zodat het publiek snel kan begrijpen welke aspecten belangrijk zijn. Onderwerpspecifieke frames hebben betrekking op één specifiek thema of debat en benadrukken de inhoud van dat specifieke onderwerp (de Vreese, 2005).

Semetko en Valkenburg deden onderzoek naar pers- en televisienieuws in Nederland rond de Eurotop van 1997. Ze stelden op basis van hun onderzoek een rangorde vast van de meest voorkomende frames. Deze frames laten zien hoe journalisten aspecten selecteren en benadrukken in nieuwsitems, zoals Entman (1993) beschrijft.

- Verantwoordelijkheidsframe: volgens het onderzoek van Semetko & Valkenburg (2000) is dit het meest voorkomende frame dat wordt gebruikt in het nieuws. Het frame laat zien wie er verantwoordelijk wordt gehouden voor het probleem of de oplossing, bijvoorbeeld de overheid of een specifieke persoon of groep (Semetko & Valkenburg, 2000).
- Conflictframe: benadrukt conflict en onenigheid tussen individuen, groepen, instellingen of landen (Semetko & Valkenburg, 2000).
- Economische gevolgenframe: belicht een gebeurtenis of probleem vanuit het perspectief van de economische gevolgen voor groepen, organisaties of landen (Semetko & Valkenburg, 2000).
- Human interest frame: gebruikt een menselijk gezicht of een emotionele invalshoek bij nieuws van een gebeurtenis om de interesse van het publiek te trekken (Semetko & Valkenburg, 2000). In het onderzoek van Semetko en Valkenburg (2000) kwam dit frame vaker voor in sensationale nieuwsmedia dan in serieuzere nieuwsmedia.
- Moraliteitsframe: benadert een gebeurtenis, probleem of kwestie vanuit morele of religieuze normen en waarden (Semetko & Valkenburg, 2000).

Deze generieke frames vormen een theoretisch vertrekpunt om te beschrijven hoe nieuws betekenis krijgt. In de volgende deelvraag wordt toegelicht hoe framing in berichtgeving over femicide concreet kan terugkomen in journalistieke teksten.

Hoe wordt framing toegepast in journalistieke berichtgeving over femicide?

Eerder werden al de meest voorkomende frames uit het onderzoek van Semetko en Valkenburg (2000) benoemd. Gebaseerd op deze vijf frames wordt bekeken hoe deze worden toegepast op berichtgeving over femicide.

Verantwoordelijkheidsframe:

Een veelvoorkomende frame in berichtgeving over femicide is het verantwoordelijkheidsframe. In dit frame wordt expliciet of impliciet de oorzaak of verantwoordelijkheid van het geweld toegeschreven aan individuen of omstandigheden (Berns, 2004). Er worden drie soorten verantwoordelijkheidsframes gebruikt in berichtgeving over femicide (Bouzerdan & Whitten-Woodring, 2018):

- **Dadergerichte frame**

De verantwoordelijkheid voor de moord wordt bij de moordenaar gelegd. In de tekst is dit bijvoorbeeld terug te zien als 'de man heeft haar vermoord'. Het maakt duidelijk dat femicide een daad van de dader is (Gillespie, Richards, Givens, & Smith, 2013).

- **Perpetrator-justification frame**

Naast het dadergerichte frame bestaat ook het perpetrator-justification frame. Bij dit frame wordt de dader wel als uitvoerder van het geweld genoemd, maar zijn verantwoordelijkheid wordt verzacht door nadruk op externe omstandigheden of persoonlijke factoren (Gillespie, Richards, Givens, & Smith, 2013). In nieuwsberichten kan dit bijvoorbeeld blijken uit formuleringen als 'hij was onder hoge stress' of 'het was een impulsieve daad' (Bouzerdan & Whitten-Woodring, 2018).

- **Victim-blaming frame**

Bij het victim-blaming frame wordt de verantwoordelijkheid voor het geweld impliciet of expliciet bij het slachtoffer neergelegd. Hierbij wordt de aandacht vaak gericht op het gedrag, de keuzes of het verleden van het slachtoffer (Taylor 2009). Media benadrukken bijvoorbeeld dat de vrouw 'niet tijdig hulp heeft gezocht' of 'haar relatieproblemen had moeten oplossen'. Hierdoor wordt het slachtoffer (gedeeltelijk) verantwoordelijk gehouden voor de fatale gebeurtenis (Gillespie, Richards, Givens, & Smith, 2013).

- **Institutioneel verantwoordelijkheidsframe**

Bij dit frame ligt de nadruk op de rol van instanties en maatschappelijke structuren in het voorkomen of signaleren van geweld tegen vrouwen (Bouzerdan & Whitten-Woodring, 2018). Media kunnen bijvoorbeeld berichten dat waarschuwingen van familieleden of bureaus niet door de politie werden opgevolgd.

Conflictframe:

Het conflictframe presenteert femicide vaak als het resultaat van relationele spanningen of een

'uit de hand gelopen ruzie'. Door de nadruk te leggen op een conflict tussen partners wordt het geweld geframed als een wederzijds probleem, wat de machtsongelijkheid en de genderdimensie van het geweld kan verhullen. Onderzoek toont aan dat deze framing bijdraagt aan de normalisering van femicide, doordat het geweld wordt voorgesteld als een uitzonderlijk incident binnen een privéconflict (Bullock & Cubert, 2002).

Human-interestframe:

In berichtgeving over femicide uit dit frame zich vaak in uitgebreide aandacht voor het persoonlijke leven van het slachtoffer, bijvoorbeeld door haar rol als moeder, partner of 'geliefd persoon' te benadrukken (Bouzerdan & Whitten-Woodring, 2018). Hoewel deze benadering empathie kan oproepen, kan zij ook leiden tot stereotypering van het zogenaamde 'ideale slachtoffer', en afleiden van het structurele karakter van femicide als vorm van gendergerelateerd geweld (Johnson et al., 2019).

Economisch-gevolgen frame:

Het economisch-gevolgen frame komt minder frequent voor in berichtgeving over femicide, maar kan zichtbaar zijn wanneer de nadruk ligt op maatschappelijke kosten, zoals de impact op zorginstanties, justitie of nabestaanden. Zo schreef Alexander Aldershof, 2024) in een opiniestuk voor BNNVARA het volgende: 'Onderzoek uitgevoerd door de Verenigde Naties heeft aangetoond dat geweld tegen vrouwen (en jongere meisjes) de wereldeconomie naar schatting jaarlijks het equivalent van 2% van de wereld-BBP kost. Dat is 1,5 biljoen dollar, oftewel 189 dollar per persoon. Het elimineren van geweld tegen vrouwen zou hetzelfde effect hebben als het toevoegen van een land zoals Spanje of Canada aan de wereldeconomie.' Echter wordt dit frame in studies naar geweldsberichtgeving minder dominant gevonden dan de andere generieke frames.

Moreel frame:

Binnen het morele frame wordt femicide beoordeeld aan de hand van de morele normen en waarden. In de praktijk gebeurt dit vaak impliciet, bijvoorbeeld door het gebruik van termen als 'gezinsdrama' of 'familietragedie'. Dergelijke termen roepen morele verontwaardiging op, maar vermijden tegelijkertijd expliciete benoeming van gendergerelateerd geweld. Verschillende studies tonen aan dat deze afzwakkende formulering bijdraagt aan het bagatelliseren van femicide en het onzichtbaar maken van machts- en genderverhoudingen (Gillespie et al., 2013; WHO, 2012).

Thematische en episodische frames:

Naast deze generieke frames maken media onderscheid tussen thematische frames en episodische frames. Episodische frames presenteren het probleem in de vorm van een specifieke gebeurtenis, zoals bijvoorbeeld de ontdekking van een lichaam of een individueel politieonderzoek (Iyengar, 1994). Dit leidt vaak tot de individualisering van het probleem, waarbij de moord als een privékwesitie wordt gezien in plaats van een maatschappelijk probleem (Boukes, 2022). Thematische frames plaatsen femicide in een algemene of abstracte context (Iyengar, 1994). Hierbij ligt de nadruk op statistieken, wetgeving, beleid en sociale bewegingen (Boukes, 2022). Uit onderzoek van Aldrete & Fernández-Ardèvol (2023) blijkt dat femicide doorgaans episodisch wordt geframed.

Hoe beïnvloeden victim-blaming frames in berichtgeving over femicide de beeldvorming over vrouwelijke slachtoffers?

Victim-blaming in de media vormt een fundamentele barrière voor maatschappelijke verandering. Het verschuift de aandacht van de structurele oorzaak van geweld, mannelijke agressie en machtsongelijkheid, naar het gedrag van de vrouw (Tuchman, 1978). Er wordt een scherp onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte tactieken waarmee de beeldvorming over slachtoffers negatief wordt beïnvloed (Taylor, 2009).

Directe victim-blaming tactieken vallen het karakter en de keuzes van het slachtoffer openlijk aan om haar medeverantwoordelijk te maken voor het geweld (Taylor, 2009).

- **Stigmatisering door levensstijl en beroep**
Het hebben van een 'onverantwoorde' levensstijl (zoals drugsgebruik) wordt aangehaald om het geweld te verklaren (Taylor, 2009). Daarnaast worden ook gestigmatiseerde beroepen (zoals sekswerk) gebruikt om de schuld bij het slachtoffer te leggen (Alcocer Perulero, 2014). Door de nadruk te leggen op deze aspecten wordt de lezer subtiel aangemoedigd het slachtoffer verantwoordelijke te achten voor de daden van de dader.
- **Kritiek op veiligheidskeuzes**
Media kunnen slachtoffers verantwoordelijk houden omdat zij bijvoorbeeld eerdere bedreigingen niet hebben gemeld of geen adequate voorzorgsmaatregelen hebben genomen (Taylor, 2009). Dit type framing impliceert dat het slachtoffer onvoldoende heeft gedaan om zichzelf te beschermen.
- **Focus op ontrouw**
Verwijzingen naar (vermeende) ontrouw of relaties met andere mannen leiden tot suggereren dat het slachtoffer de situatie heeft uitgelokt, waardoor de schuld impliciet op haar wordt geschoven (Taylor, 2009).

Indirecte victim-blaming tactieken beïnvloeden de beeldvorming door de dader te humaniseren of het geweld te normaliseren.

- **De dader als slachtoffer van omstandigheden**
Media benadrukken soms psychische kwetsbaarheid, financiële stress of een 'tragische achtergrond' van de dader, waardoor de indruk ontstaat dat hij simpelweg 'knapte' onder druk (Gillespie, Richards, Givens, & Smith, 2013). Dit wordt ook wel het 'Perpetrator-justification frame' genoemd, zoals bij deelvraag 2 besproken wordt.
- **Het slachtoffer als 'last'**
Berichtgeving kan impliceren dat het slachtoffer het geweld uitlokte, bijvoorbeeld door conflicten te accentueren of haar gedrag te problematiseren (Taylor, 2009).
- **Wederkerigheid en conflict**
Termen als 'familiedrama' of 'geëscaleerde ruzie' suggereren dat beide partijen schuld dragen, waardoor machtsongelijkheid en genderdimensie van het geweld worden gemaskeerd (Gillespie et al., 2013). Dit wordt ook wel het 'conflictframe' genoemd, zoals bij deelvraag 2 besproken wordt.

De constructie van het ideale slachtoffer

De media construeren vaak een stereotype van het 'Ideale slachtoffer', dat voldoet aan maatschappelijke normen zoals passiviteit, kwetsbaarheid en moraliteit. Slachtoffers die afwijken van dit stereotype, bijvoorbeeld door een onafhankelijke of assertieve levensstijl, worden minder serieus genomen of sneller als medeverantwoordelijk geportretteerd (Christie, 1986; Tuchman, 1978). Dit onderscheid versterkt stereotypen en beïnvloedt de publieke perceptie van wie een 'waardig' slachtoffer is, waardoor sommige vrouwen vaker slachtofferbeschuldiging ervaren.

Impact van de beeldvorming

Victim-blaming frames hebben aanzienlijke gevolgen voor hoe het publiek vrouwelijke slachtoffers van femicide waarneemt. Door nadruk op persoonlijke tekortkomingen of keuzes van het slachtoffer neemt empathie af en wordt impliciet de schuld aan het slachtoffer toegeschreven (Taylor, 2009; Gillespie et al., 2013). Femicide wordt zo vaak gepresenteerd als een geïsoleerd incident of privéconflict, waardoor het structurele karakter van geweld tegen vrouwen onzichtbaar blijft (Iyengar, 1994; Aldrete & Fernández-Ardèvol, 2023). Daarnaast worden daderhandelingen verzacht door termen als 'familiedrama' of 'passionele moord', waardoor de maatschappelijke urgentie om geweld tegen vrouwen te bestrijden afneemt (Gillespie et al., 2013). Victim-blaming frames dragen zodoende bij aan de normalisering van gender geweld en het in stand houden van bestaande machtsstructuren.

Kortom: victim-blaming frames beïnvloeden de beeldvorming over vrouwelijke slachtoffers door schuld bij hen te leggen, hun menselijkheid en complexiteit te reduceren tot stereotypen, en het geweld te depolitiseren. Deze framing heeft belangrijke maatschappelijke implicaties: het vermindert empathie, verzacht de perceptie van daders en belemmert structurele aandacht voor gendergerelateerd geweld.

Methode

Dit onderzoek is een kwantitatieve inhoudsanalyse naar de aanwezigheid van victim-blaming frames in artikelen over femicide in het Algemeen Dagblad, De Telegraaf en de Volkskrant. Deze drie titels zijn gekozen, omdat zij tot de grootste landelijke dagbladen behoren op basis van gemiddeld bereik (NMO, 2025). Elk artikel is behandeld als één analyse eenheid.

Corpus

Voor dit onderzoek zijn in totaal 51 artikelen geanalyseerd, waarvan 17 per krant. Het onderzoek richt zich op episodische berichtgeving, waarbij femicide wordt toegeschreven aan concrete casussen. Victim-blaming frames worden vaak zichtbaar in de manier waarop slachtoffers en daders in een specifieke gebeurtenis worden beschreven. Dat biedt episodische berichtgeving een geschikt analysekader. Artikelen die geen concrete casus beschrijven, zoals achtergrondartikelen en opiniestukken, worden uitgesloten.

De artikelen zijn verzameld via Lexis Nexis. Omdat femicide in kranten niet altijd bij naam wordt genoemd, is er gekozen voor een verbreding van zoektermen. Naast femicide is ook gezocht naar 'vrouwenmoord', 'vrouw vermoord', 'vrouw gedood', 'partnermoord', en 'moord op vrouw'. Ook woorden als 'vrouw' en 'dood' zijn meegenomen. De zoekresultaten zijn vervolgens handmatig gecontroleerd om te bepalen of het om een femicidezaak ging. Daarbij is de definitie van Amnesty International gebruikt waarbij femicide het opzettelijk doden van vrouwen of meisjes is.

De 51 artikelen zijn verspreid over de periode 2021 t/m 2025. Deze periode bood voldoende representatieve data voor de inhoudsanalyse.

Victim-blaming wordt in dit onderzoek gedefinieerd als het verschuiven van verantwoordelijkheid voor geweld van de dader, naar het slachtoffer, expliciet of impliciet, door middel van taal of framing (Taylor, 2009; Berns, 2004; Gillespie et al., 2013). Op basis van de literatuur is een onderscheid gemaakt tussen directe en indirecte victim-blaming frames.

Directe victim-blaming frames richten zich op het slachtoffer zelf, bijvoorbeeld door stigmatisering door levensstijl, stigmatisering door beroep, stigmatisering door kleding, kritiek op veiligheidskeuzes of focus op (vermeende) ontrouw of relationeel gedrag. Hierbij wordt de aanwezigheid van zulke kenmerken in het artikel gecodeerd, ongeacht of er expliciet wordt gesuggereerd dat het slachtoffer verantwoordelijk is voor het geweld. Ook feitelijke vermeldingen tellen, omdat deze informatie reeds subtiele schuldtoeschrijving kan impliceren.

Indirecte victim-blaming frames richten zich niet op expliciete schuldtoewijzing van het slachtoffer, maar op de manier waarop het verhaal rondom de dader en de situatie wordt verteld. Het geweld kan dan worden verklaard via dadercontext (dader als slachtoffer van omstandigheden), gepresenteerd worden als relatieconflict (wederkerigheid en conflict), of het slachtoffer wordt neergezet als een probleem of 'last' (slachtoffer als 'last'). Ook zonder dat er expliciet schuld wordt toegewezen richting het slachtoffer, kan dit de verantwoordelijkheid verschuiven en daderschap minder centraal stellen.

Om de aanwezigheid van victim-blaming frames systematisch te analyseren, is een codeboek opgesteld. Voor elk frame is een binaire codering (0/1) toegepast. 1 wanneer het frame aanwezig is in het artikel, en 0 wanneer het frame afwezig is in het artikel. De codering is uitgevoerd met behulp van een Excel-sheet, waarbij elk artikel een aparte rij vormde en elk frame een aparte kolom.

Hoofdcategorie	Code	Naam frame	Definitie	Indicatoren	Codeerinstructie	Bron
Directe victim-blaming	1.1	Stigmatisering door levensstijl	Het slachtoffer wordt verantwoordelijk gehouden vanwege persoonlijke keuzes of gedrag in haar levensstijl.	Vermelding van drugs/alcoholgebruik, "vroerig leven", problematisch gedrag	Codeer dit frame wanneer de levensstijl van het slachtoffer in het artikel wordt genoemd. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Taylor (2009)
	1.2	Stigmatisering door beroep	Het slachtoffer wordt verantwoordelijk gehouden vanwege een stigmatiserend beroep.	Benoeming van sekswerk, escort, of andere sociaal gestigmatiseerde beroepen.	Codeer dit frame wanneer het beroep van het slachtoffer in het artikel wordt genoemd in relatie tot het geweld. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Alcoero Ferulero (2014)
	1.3	Stigmatisering door kleding	Het slachtoffer wordt verantwoordelijk gehouden haar kleding of uiterlijk.	Beschrijving van kleding als 'provocerend', suggestief, of ongepast in context.	Codeer dit frame wanneer kleding of uiterlijk van het slachtoffer in het artikel wordt genoemd. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Taylor (2009)
	1.4	Kritiek op veiligheidskeuzes	Het slachtoffer wordt verantwoordelijk gehouden omdat zij onvoldoende voorzorgsmaatregelen zou hebben genomen.	Geen aangifte, bleef bij dader, negeerde waarschuwingen, beperkte eigen bescherming.	Codeer dit frame wanneer de veiligheidskeuzes van het slachtoffer in het artikel worden genoemd. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Taylor (2009)
	1.5	Focus op (vermeende) ontrouw	Het geweld wordt verklaard of gelegitimeerd door verwijzingen naar (vermeende) ontrouw van het slachtoffer.	Verwijzing naar affaires, jaloezie, "driehoeksrelaties"	Codeer dit frame wanneer ontrouw of relationeel gedrag van het slachtoffer in het artikel wordt genoemd. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Taylor (2009)
Indirecte victim-blaming	2.1	Dader als slachtoffer van omstandigheden (Perpetrator-justification frame)	Dader wordt gehumaniseerd of excuses voor zijn gedrag worden benadrukt, waardoor de schuld bij het slachtoffer terechtkomt of verzacht wordt.	Verwijzing naar psychische problemen, stress, financiële problemen, stress, traumatische achtergrond	Codeer dit frame wanneer de dader wordt beschreven in combinatie met omstandigheden, problemen of stress. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Gillespie et al. (2013)
	2.2	Slachtoffer als 'last'	Slachtoffer wordt geportretteerd als provocerend, lastig of veelzijdig, waardoor geweld wordt gelegitimeerd.	Accentueren van conflicten veroorzaakt door slachtoffer; problematisering van gedrag.	Codeer dit frame wanneer het gedrag of eigenschappen van het slachtoffer worden genoemd als lastig of problematisch. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Taylor (2009)
	2.3	Wederkerigheid en conflict (conflictframe)	Het geweld wordt gepresenteerd alsof beide partijen verantwoordelijk zijn, waardoor de genderdemensie en machtsongelijkheid gemaskeerd worden.	Termen als 'familiedrama', 'relatiuruzie', 'escalatie'; schuld impliciet bij beide partijen gelegd.	Codeer dit frame wanneer het artikel het geweld beschrijft als een conflict of ruzie tussen beide partijen. Noteer 1 indien aanwezig, anders 0.	Gillespie et al. (2013)

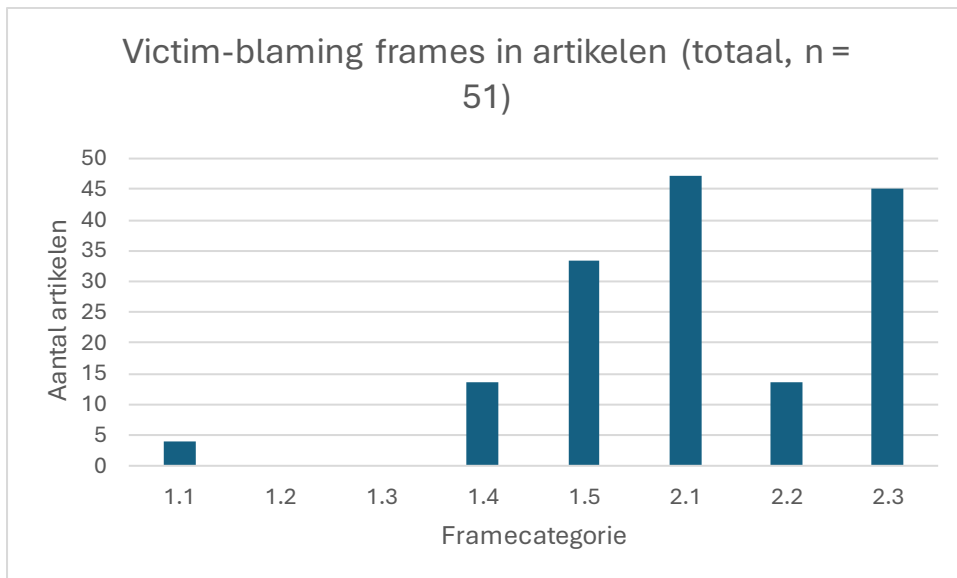
Hoewel sommige victim-blaming frames afkomstig zijn van geciteerde actoren (zoals daders of omstanders), worden zij in dit onderzoek als onderdeel van de tekstuele framing beschouwd. De journalist selecteert en positioneert deze uitspraken binnen de berichtgeving, waardoor zij bijdragen aan de interpretatieve context van het nieuwsverhaal (Entman, 1993). Enkel wanneer de journalist de uitspraak expliciet weerlegt of kritisch contextualiseert, wordt het frame als afwezig gecodeerd.

Resultaten

In dit onderzoek is bestudeerd hoe de drie grootste kranten in Nederland: het Algemeen Dagblad, de Telegraaf en de Volkskrant gebruik maken van victim-blaming frames in episodische berichtgeving over femicide. Op basis van 51 artikelen (n = 17 per krant) is in kaart gebracht hoe victim-blaming frames worden toegepast. De analyse is uitgevoerd met behulp van een codeboek met acht victim-blaming categorieën: stigmatisering door levensstijl (1.1), stigmatisering door beroep (1.2), stigmatisering door kleding (1.3), kritiek op veiligheidskeuzes (1.4), focus op (vermeende) ontrouw (1.5), dader als slachtoffer van omstandigheden (2.1), slachtoffer als 'last' (2.2) en wederkerigheid en conflict (2.3). Per artikel is handmatig gecodeerd of een frame wel (1) of niet (0) voorkwam.

Figuur 1.1 laat zien hoe vaak de verschillende victim-blaming frames voorkomen in de totale data set (n = 51). Over alle kranten heen komen met name de indirecte victim-blaming frames dader als slachtoffer van omstandigheden (2.1) en wederkerigheid en conflict (2.3) het vaakst voor. Het frame dader als slachtoffer van omstandigheden is aanwezig in 28 van de 51 artikelen (54,9%), terwijl het frame wederkerigheid en conflict voorkomt in 23 artikelen (45,1%). Binnen de directe victim-blaming frames valt het frame focus op (vermeende) ontrouw (1.5) op. Dat frame komt in totaal in 17 artikelen (33,3%) voor. De overige frames zijn minder prominent aanwezig. Het frame slachtoffer als 'last' (2.2) komt voor in 8 artikelen (15,7%), en het frame kritiek op veiligheidskeuzes komt in 7 artikelen (13,7%) voor. De frames stigmatisering door beroep (1.2) en stigmatisering door kleding (1.3) komen in geen enkel artikel voor (0%). Het frame stigmatisering door levensstijl (1.1) komt slechts beperkt terug in 2 artikelen (3,9%). Deze algemene verdeling vormt het uitgangspunt voor de verdere vergelijking tussen kranten (figuur 1.2) en de verdere uitsplitsing per krant (figuur 2.1-2.3).

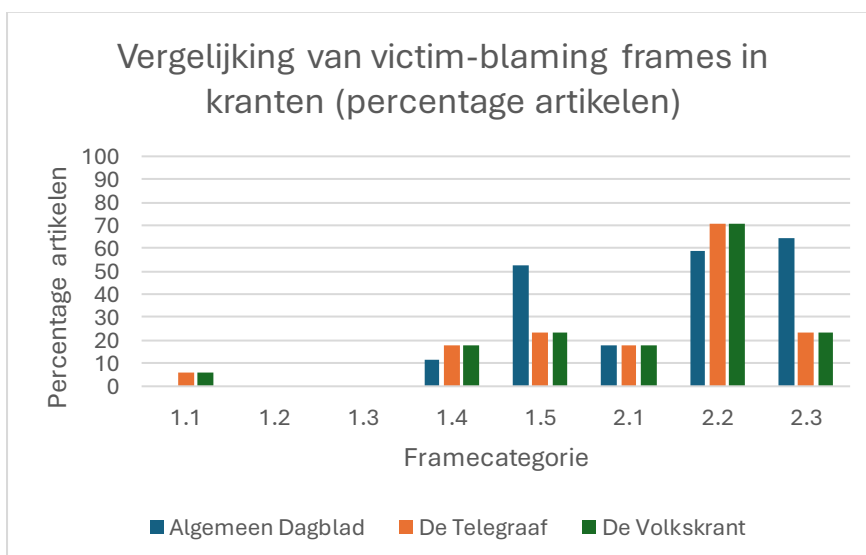
Figuur 1.1 Percentage aantal victim-blaming frames in artikelen

Binnen het codeboek is onderscheid gemaakt tussen indirecte en directe victim-blaming frames. Indirecte victim-blaming frames leggen impliciet de schuld bij het slachtoffer. Dit gebeurt door het subtiel sturen van de interpretatie via dadercontext, conflictframing of negatieve positionering van het slachtoffer. Onder indirecte victim-blaming frames vallen de dader als slachtoffer van omstandigheden, wederkerigheid en conflict en slachtoffer als 'last'. Directe victim-blaming frames verwijzen naar explicietere oordelen over gedrag of kenmerken van het slachtoffer. Hieronder vallen de frames kritiek op veiligheidskeuzes, focus op (vermeende) ontrouw, stigmatisering van levensstijl, stigmatisering van beroep en stigmatisering van kleding.

De verschillen tussen de kranten zijn zichtbaar in figuur 1.2. In de vergelijking valt op dat vooral de indirecte frames (2.1-2.3) sterk aanwezig zijn, maar dat de dominantie hiervan per krant verschilt.

Figuur 1.2 vergelijking van victim-blaming frames in kranten

Indirecte victim-blaming frames

De indirecte victim-blaming frames komen in alle drie de kranten het meeste voor, maar de mate waarin verschilt. Het frame dader als slachtoffer van omstandigheden komt het vaakst voor in de Volkskrant (12 van 17 artikelen; 70,6%) gevolgd door het AD (10 artikelen; 58,8%) en De Telegraaf (6 artikelen; 35,3%).

Dit frame werd gecodeerd wanneer de berichtgeving de nadruk legde op verklarende omstandigheden rondom de dader. Zo schreef de Volkskrant: 'Het Pieter Baan Centrum heeft geen psychische stoornis kunnen vaststellen, maar zag wel narcistische trekken.' Door deze context centraal te stellen, verschuift de focus van het geweld zelf naar verklaringen rondom de dader.

Het frame wederkerigheid en conflict komt daarentegen relatief minder vaak voor in de Volkskrant (4 artikelen; 23,5%), maar vaker in De Telegraaf (8 artikelen; 47,1%) en vooral in het AD (11 artikelen; 64,7%). Daarmee is het AD de krant waarin dit frame het meest terugkomt.

Dit frame werd gecodeerd wanneer femicide werd gepresenteerd als onderdeel van relationele problemen of een escalatie tussen twee personen. Een voorbeeld hiervan is de formulering in het AD: 'Er waren al langer relatieproblemen tussen de twee'

Het frame slachtoffer als 'last' komt in alle kranten in beperkte mate voor en laat relatief kleine verschillen zien. In de Volkskrant en het AD komt dit frame beide voor in 3 artikelen (17,6%), terwijl dit in De Telegraaf voorkomt in 2 artikelen (11,8%).

Directe victim-blaming frames

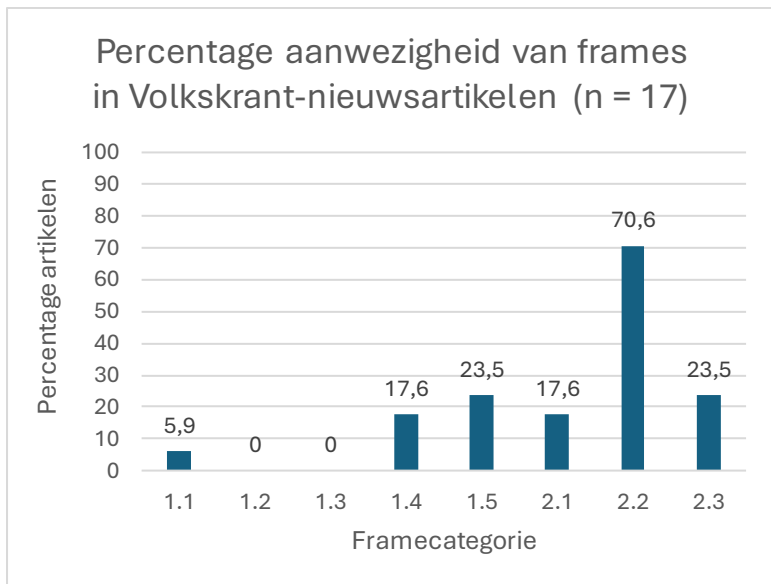
Binnen de directe victim-blaming frames valt vooral focus op (vermeende) ontrouw op, met duidelijke verschillen tussen kranten. In het AD komt dit frame voor in 9 artikelen (52,9%), terwijl dit in zowel de Volkskrant als De Telegraaf voorkomt in 4 artikelen (23,5%).

Dit frame werd gecodeerd wanneer de berichtgeving expliciet aandacht besteedde aan (vermeende) ontrouw of relationeel gedrag van het slachtoffer. Zo werd in een artikel van het AD geschreven: 'De 45-jarige Susanne had slechts enkele dagen voordat ze werd gedood de relatie met haar vriend verbroken.'

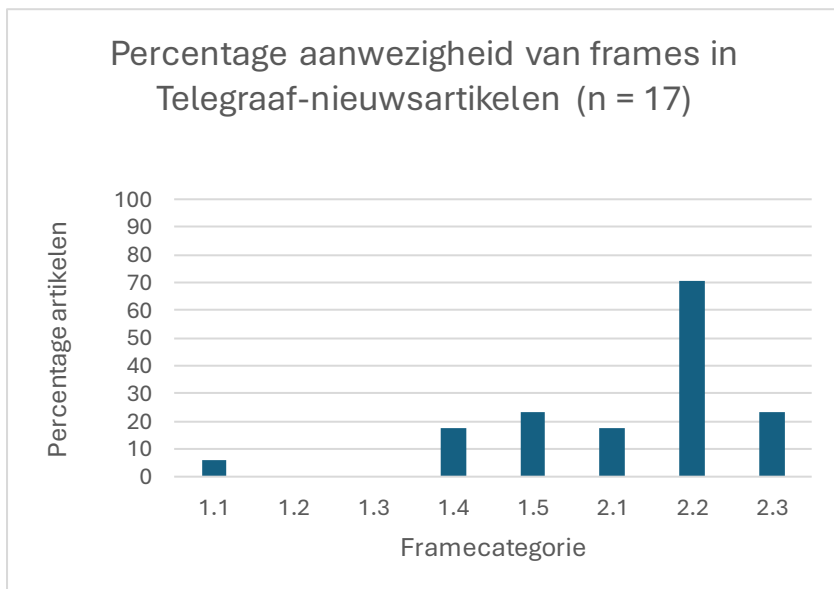
Het frame kritiek op veiligheidskeuzes komt in alle kranten beperkt voor. In de Volkskrant is dit frame aanwezig in 3 artikelen (17,6%), terwijl dit in De Telegraaf en het AD beide in 2 artikelen (11,8%) voorkomt.

De stigmatiseringsframes komen in deze dataset nauwelijks voor. Stigmatisering door levensstijl komt slechts twee keer terug: één keer in de Volkskrant en één keer in De Telegraaf (beiden 5,9%). In het AD is dit frame in de geanalyseerde artikelen niet gevonden. Stigmatisering door beroep en stigmatisering door kleding zijn in deze dataset geheel afwezig.

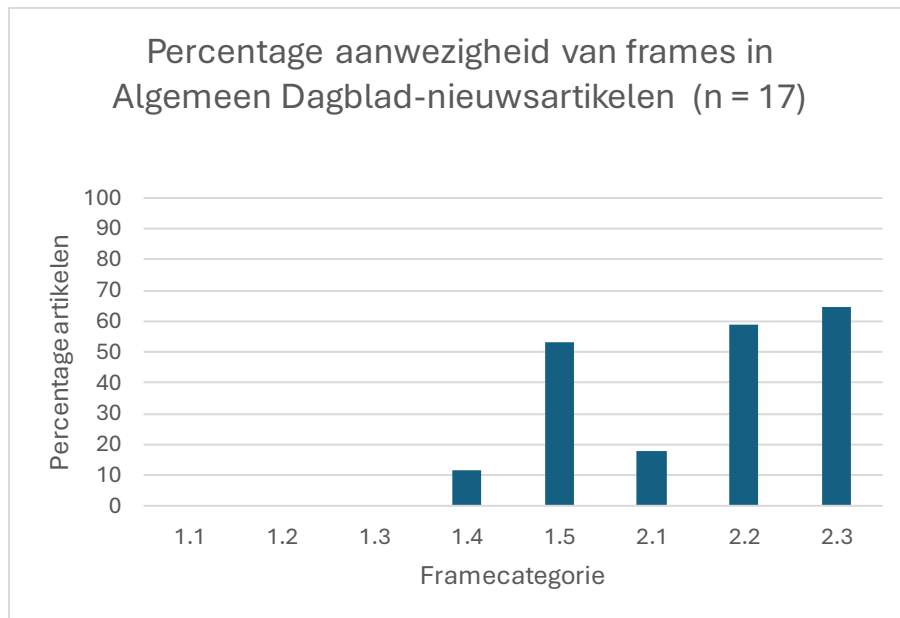
Figuur 2.1 Percentage aanwezigheid van frames in Volkskrant-nieuwsartikelen

Figuur 2.2 percentage aanwezigheid van frames in Telegraaf-nieuwsartikelen

Figuur 2.3 percentage aanwezigheid van frames in Algemeen Dagblad-nieuwsartikelen

Conclusie

In dit onderzoek werd bestudeerd in hoeverre victim-blaming frames voorkomen in berichtgeving over femicide in de drie grootste Nederlandse kranten: het Algemeen Dagblad, de Telegraaf en de Volkskrant. Met behulp van een kwantitatieve inhoudsanalyse zijn 51 artikelen, waarvan 17 per krant, geanalyseerd. Deze artikelen komen uit de periode van 2021 t/m 2025. Hierbij is gecodeerd op aanwezigheid van verschillende directe en indirecte victim-blaming frames.

Op basis van de analyse kan worden geconcludeerd dat victim-blaming frames in alle drie de kranten voorkomen, maar dat ze vooral zichtbaar zijn in indirecte vormen. Met name het frame dat de dader als slachtoffer van omstandigheden maakt kwam regelmatig terug. Ook het frame dat de nadruk legt op wederkerigheid en conflict was vaak te zien.

Directe victim-blaming frames kwamen wel voor, maar relatief een stuk minder dan de indirecte victim-blaming frames. Vooral het directe victim-blaming frame ‘focus op (vermeende) ontrouw’ viel op. Dit frame kwam voor in 17 artikelen (33,3%). De overige directe victim-blaming frames kwamen een stuk minder vaak voor. Kritiek op veiligheidskeuzes kwam in 7 artikelen voor (13,7%), en ‘stigmatisering door levensstijl in slechts 2. De frames ‘stigmatisering door beroep en stigmatisering door kleding kwamen in deze dataset helemaal niet voor.

Daarnaast zijn er verschillen tussen de kranten te zien. De Volkskrant gebruikte het frame ‘focus op (vermeende) ontrouw’ relatief het meest, namelijk in 12 artikelen (70,6%). In artikelen van het AD werd dit frame 10 keer gevonden (58,8%) en in De Telegraaf 6 keer (35,3%). Het frame ‘wederkerigheid en conflict’ kwam juist het meest voor in het AD, namelijk in 11 artikelen (64,7%). De Telegraaf maakte in 8 artikelen (47,1%) gebruik van het frame. In de Volkskrant kwam dit frame relatief weinig voor, namelijk in 4 artikelen (23,5%).

Dit onderzoek toont aan dat victim-blaming in berichtgeving over femicide vaak niet expliciet beschuldigend is, maar eerder subtiel aanwezig is via dadercontext, conflictframing en relationele interpretaties. Daarmee laat dit onderzoek het belang van bewustwording over journalistieke framing zien. Juist in berichtgeving over femicide kunnen subtiele keuzes in woordgebruik, context en focus bepalen hoe verantwoordelijkheid en betekenis in het nieuws worden neergezet.

Op basis van dit onderzoek kan worden aanbevolen dat redacties alert zouden moeten zijn op indirecte victim-blaming frames. Juist subtiele keuzes in woordgebruik en focus kunnen zorgen dat de verantwoordelijkheid verschuift. Zo kunnen woorden als 'ruzie' of 'relatieproblemen' laten lijken alsof het om een wederkerig conflict ging. Ook het frame 'dader als slachtoffer van omstandigheden' kan onbedoeld dadergedrag normaliseren of verzachten. Tot slot kan een focus op (vermeende) ontrouw of ander relationeel gedrag direct bijdragen aan victim-blaming, omdat dit het geweld presenteert als een begrijpelijke reactie op het gedrag van het slachtoffer.

Discussie

De resultaten van dit onderzoek laten zien victim-blaming in berichtgeving over femicide vaak niet expliciet is, maar juist via indirecte victim-blaming frames te zien zijn. Dit sluit aan bij het onderscheid tussen directe en indirecte victim-blaming tactieken, zoals Taylor (2009) beschrijft. Indirecte frames kunnen de interpretatie van een gebeurtenis sturen zonder dat het slachtoffer openlijk beschuldigd wordt.

Internationale studies laten zien dat victim-blaming en perpetrator-justification regelmatig terugkomen in berichtgeving over femicide (Gillespie et al., 2013; Taylor, 2009). De resultaten van dit onderzoek bevestigen dit in Nederlandse context. De meeste artikelen leggen de nadruk op de dader als slachtoffer van omstandigheden (perpetrator-justification), of op wederkerigheid en conflict.

Een opvallende uitkomst in dit onderzoek is dat directe victim-blaming frames, zoals stigmatisering op basis van kleding of beroep, in geen van de geanalyseerde artikelen voorkwamen. Dit kan erop wijzen dat directe victim-blaming in Nederlandse kranten relatief weinig ruimte krijgt. Tegelijkertijd blijkt wel uit de resultaten dat indirecte victim-blaming wel vaak voorkomen. Dit laat zien dat victim-blaming in journalistieke berichtgeving over femicide, niet altijd expliciet zichtbaar is. Het kan juist ook aanwezig zijn in impliciete framingkeuzes (Taylor, 2009).

De verschillen tussen de drie onderzochte kranten zijn inhoudelijk interessant en passen bij de keuze om juist deze kranten te vergelijken. De Volkskrant maakt relatief vaak gebruik van het frame 'dader als slachtoffer van omstandigheden' (70,6%). Dit kan erop wijzen dat deze krant vaker nadruk legt op achtergrondinformatie, psychologische verklaringen of context rondom de dader. Het Algemeen Dagblad gebruikt juist relatief vaak het frame 'wederkerigheid en conflict' (64,7%), en ook relatief vaak het directe victim-blaming frame 'focus op (vermeende) ontrouw' (52,9%). De Telegraaf bevindt zich in de resultaten vaak tussen beide kranten in, met regelmatig het frame 'wederkerigheid en conflict' (47,1%), maar minder het frame 'dader als slachtoffer van omstandigheden' (35,3%).

Hoewel het onderzoek waardevolle inzichten biedt, zijn er ook een aantal beperkingen. Ten eerste is de steekproef beperkt; er zijn 51 artikelen geanalyseerd over drie kranten. Binnen de Volkskrant waren er in de gekozen periode minder episodische artikelen beschikbaar, waardoor is gekozen voor een gebalanceerde steekproef van 17 artikelen per titel. De kracht van dit onderzoek ligt daardoor vooral bij het in kaart brengen van het voorkomen van victim-blaming frames in Nederlandse kranten in het algemeen.

Daarnaast is de codering handmatig uitgevoerd. En hoewel dat zorgvuldig is gedaan, blijft de codering vatbaar voor interpretatie. In vervolgonderzoek zou het waardevol zijn om met meerdere codeurs te werken, zodat de codering minder afhankelijk is van één interpretatie.

Ook is een framinganalyse niet altijd eenduidig, omdat frames soms door elkaar lopen. In dit onderzoek is gewerkt met een codeboek en een binaire-codering (aanwezig/afwezig) die vaststelt of een frame voorkomt, maar daarmee wordt niet zichtbaar hoe sterk een frame aanwezig is of welk frame het meest dominant is. Desondanks laat experimenteel onderzoek zien dat zelfs een relatief kleine verschuiving in slachtoffer-framing als kan leiden tot andere beoordelingen van schuld en steun, wat erop wijst dat ook beperkte framingsignalen betekenisvol kunnen zijn (Flusberg et al., 2022).

Bronnen

- Alcocer Perulero, M. (2014). "Prostitutas, infieles y drogadictas". Juicios y prejuicios de género en la prensa sobre las víctimas de feminicidio: el caso de Guerrero, México. *Antípoda. Revista de Antropología y Arqueología*, (20), 97-118.
- Aldrete, M., & Fernández-Ardèvol, M. (2024). Framing femicide in the news, a paradoxical story: A comprehensive analysis of thematic and episodic frames. *Crime, Media, Culture*, 20(3), 231-249.
- Christie, N. (1986). The ideal victim. In *From crime policy to victim policy: Reorienting the justice system* (pp. 17-30). London: Palgrave Macmillan UK.
- Berns, N. S. (2017). *Framing the victim: Domestic violence, media, and social problems*. Routledge.
- Boukes, M. (2022). Episodic and thematic framing effects on the attribution of responsibility: The effects of personalized and contextualized news on perceptions of individual and political responsibility for causing the economic crisis. *The International Journal of press/politics*, 27(2), 374-395.
- Bouzerdan, C., & Whitten-Woodring, J. (2018). Killings in context: An analysis of the news framing of femicide. *Human Rights Review*, 19(2), 211-228.
- Bullock, C. F., & Cubert, J. (2002). Coverage of domestic violence fatalities by newspapers in Washington State. *Journal of Interpersonal Violence*, 17(5), 475-499.
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2025, november 26). *Aantal vrouwen gedood door partner of ex in 15 jaar onveranderd*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2025/48/aantal-vrouwen-gedood-door-partner-of-ex-in-15-jaar-onveranderd>

- D'angelo, P. (2019). Framing theory and journalism. *The international encyclopedia of journalism studies*, 2002, 1-10.
- D'Angelo, P., & Shaw, D. (2018). 11 Journalism as Framing. *Journalism*, 19, 205.
- De Vreese, C. H. (2005). News framing: Theory and typology. *Information design journal+ document design*, 13(1), 51-62.
- Druckman, J. N. (2001). On the limits of framing effects: Who can frame?. *The journal of politics*, 63(4), 1041-1066.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Towards clarification of a fractured paradigm. *McQuail's reader in mass communication theory*, 390, 397.
- Flusberg, S. J., van der Vord, T., Husney, E., & Holmes, K. J. (2022). Who's the "real" victim? How victim framing shapes attitudes toward sexual assault. *Psychological Science*.
- Gillespie, L. K., Richards, T. N., Givens, E. M., & Smith, M. D. (2013). Framing deadly domestic violence: Why the media's spin matters in newspaper coverage of femicide. *Violence against women*, 19(2), 222-245.
- Geweld tegen vrouwen ondermijnt de wereldeconomie - Joop - BNNVARA. (z.d.). Joop. <https://www.bnnvara.nl/joop/artikelen/geweld-tegen-vrouwen-ondermijnt-de-wereldeconomie>
- Johnson, H., Eriksson, L., Mazerolle, P., & Wortley, R. (2019). Intimate femicide: The role of coercive control. *Feminist Criminology*, 14(1), 3-23.
- Iyengar, S. (1994). *Is anyone responsible?: How television frames political issues*. University of Chicago Press.
- Nationaal Media Onderzoek. (2025). *Printbereik dagbladen en magazines (13+), NPMM 2025-II*. <https://www.nmodata.nl>
- NOS. (2025, 21 augustus). *Insta-bericht over dood van Lisa raakt gevoelige snaar: 'Zij heeft alles goed gedaan'*. <https://nos.nl/artikel/2579430-insta-bericht-over-dood-van-lisa-raakt-gevoelige-snaar-zij-heeft-alles-goed-gedaan>
- NPO Radio 1. (2025, augustus 20). *Nederland geschokt door gewelddadige dood Lisa (17): 'Dit is de grootste angst van elke vrouw en elke ouder'*. <https://www.nporadio1.nl/nieuws/binnenland/0fc60fc3-80e9-47d7-ba25-72f591bdecdf/nederland-geschokt-door-gewelddadige-dood-lisa-17-dit-is-de-grootste-angst-van-elke-vrouw-en-elke-ouder>
- Oremus, F. (2025, 8 september). *Lessen voor de pers van Majone Steketee: 'Benoem in femicide-zaken niet steeds de details'*. Villamedia. <https://www.villamedia.nl/artikel/de-lessen-voor-de-pers-van-majone-steketee-benoem-niet-steeds-de-details-zoals-de-285-messteken>
- Reese, S. D. (2010). Finding frames in a web of culture: The case of the war on terror. In *Doing news framing analysis* (pp. 33-58). Routledge.
- RTL Nieuws. (2025, 21 augustus). *Victim blaming na dood Lisa (17): 'Dit is nooit, nooit, nooit de schuld van het slachtoffer'* [Nieuwsartikel]. <https://www.rtl.nl/nieuws/binnenland/artikel/5524357/victim-blaming-na-dood-lisa-17-dit-nooit-nooit-nooit-de-schuld>
- Scheufele, D. A. (1999). Framing as a theory of media effects. *Journal of communication*, 49(1), 103-122.
- Semetko, H. A., & Valkenburg, P. M. (2000). Framing European politics: A content analysis of press and television news. *Journal of communication*, 50(2), 93-109.

- Slachtofferhulp Nederland. (z.d.). *Victim blaming voorkomen*.
<https://www.slachtofferhulp.nl/voordehulpers/iemand-ondersteunen/victim-blaming-voorkomen/>
- Tankard Jr, J. W. (2001). The empirical approach to the study of media framing. In *Framing public life* (pp. 111-121). Routledge.
- Taylor, R. (2009). Slain and slandered: A content analysis of the portrayal of femicide in crime news. *Homicide Studies*, 13(1), 21-49.
- Tuchman, G. (1978). The symbolic annihilation of women by the mass media. In G. Tuchman, A. K. Daniels, & J. Benét (Eds.), *Hearth and home: Images of women in the mass media* (pp. 3-38). Oxford University Press.